

PB-PP
BELGIE(N)-BELGIQUE

Sint-Guthago Tijdingen

Maandelijks ledenblad van de
Geschied- en Heemkundige Kring

Sint-Guthago

Nr. 509

P209467

januari 2020

Lidmaatschapsbijdrage België : 21 euro op rekening : IBAN BE82 8601 0615 5768;
BIC code: SPAABE22 (Centea). Lidmaatschapsbijdrage buitenland : 27 euro.
Uitgever : Fons Theerens, Jan Devischstraat 109, 8300 Knokke-Heist
Postkantoor van afgifte: 8300 Knokke-Heist 1

Geschied- en Heemkundige Kring Sint-Guthago

Werkgebied : de Zwinstreek

Lid van Heemkunde West-Vlaanderen vzw

Maatschappelijke zetel : Fons Theerens, Jan Devischstraat 109,
8300 Knokke-Heist

Correspondentieadres : Caroline Terryn, Kasteelstraat 69, 8340 Moerkerke

Het Bestuur :

Erevoorzitters :

François baron van der Elst, Spegelsweg 2, 8340 Oostkerke

Eric Huys*, Vierscharestraat 31, 8340 Vijvekappelle, tel (050) 361877

eric.huys@skynet.be

Voorzitster :

Caroline Terryn, Kasteelstraat 69, 8340 Moerkerke, tel 050 500651

caroline.terryn@telenet.be

Ondervoorzitter, samenstelling St. Guthago Tijdingen en kringarchivaris :

Marc De Meester*, Waterstraat 2d, 8300 Westkapelle, tel (050) 627486

de.meester.marc@skynet.be

Secretaris :

Fons Theerens*, Jan Devischstraat 109, 8300 Knokke, tel (050) 625309

fons.theerens@knokke-heist.be

Penningmeesteres :

Nicole Vanden Weghe, Vissersstraat 22, 8340 Moerkerke, tel (050) 500180

Hoofdredacteur Rond de Poldertorens :

Noël Geirnaert*, Hugo Verrieststraat 5, 8000 Brugge, tel. (050) 336940

famgeirnaert@skynet.be

Verantwoordelijke abonnementen :

Marie Madeleine Rosseneu, Kastanjendreef 14, 8300 Knokke, tel(050)600552

Leden :

Karel Aernoudts, Koudekerkelaan 18, 8301 Heist, tel (050) 512352

Etienne Decaluwé, Keuvelhoekstraat 54, 8300 Knokke, (050) 601023

etienne.decaluwe@gmail.com

Bieke Hillewaert*, Vulderstraat 88, 8000 Brugge, tel (050) 311234

Thomas Hoeberigs, Knokkestraat 154, 8301 Heist, tel 0474 597158

thomas.hoeberigs@knokke-heist.be

Jan Hutsebaut, Berg 59, 9950 Waarschoot; jan.hutsebaut@damme.be

Jan Kamoen*, Vissersstraat 22, 8340 Moerkerke, tel (050) 500180

jankamoen@skynet.be

Jan Tilleman, Kleine Molenstraat 1A, 8380 Dudzele, tel 050 604135

jan.tilleman@telenet.be

Dirk Vancraeynest, Leopold I Laan 97, 8000 Brugge, tel. 0468309002

dirk.vancraeynest@gmail.com

* Zijn tevens lid van de redactieraad Rond de Poldertorens en St.-Guthago Tijdingen

Verslag van de lezing "Decor van het verleden, het rijke patrimonium van Knokke-Heist" door Danny Lannoy op 27 oktober 2019

Op zondagmorgen 27 oktober 2019 mocht bestuurslid Thomas Hoeberigs 73 aanwezigen verwelkomen voor de lezing "Decor van het verleden, het rijke patrimonium van Knokke-Heist" en de spreker, Danny Lannoy, inleiden.

Danny Lannoy vatte zijn lezing aan met het tonen van een kaart uit 1888 met daarop de vier huidige deelgemeenten van Knokke-Heist. Op deze kaart, uit de gids "Guide illustrée de la Côte de Flandre" van Jean d'Ardenne, staan de tramlijnen aangeduid uit die tijd. De tram reed van Brugge via Dudzele naar Heist en Knokke en in Westkapelle was er een aftakking naar Sluis.

In de lezing werd een overzicht gegeven van het patrimonium van de vier deelgemeenten, geïllustreerd met verschillende afbeeldingen en foto's. De eerste deelgemeente die aan bod kwam was Ramskapelle. Voor Ramskapelle werden onder meer getoond: de kerk, de hoeve van Gust De Cuypere, de herberg 'De Gouden Leeuw', nu restaurant 't Kantientje, de pastorie, een kruidenierswinkeltje, de gemeenteschool die in 1876 gebouwd werd en nu het For Freedom Museum is (foto met een scène van de bevrijding van Knokke voor het St-Moritz hotel in de Lippenslaan, nu Vanden Borre) en de molen van Callant, een grondzeiler, nu met het restaurant De Kruier.

Op een Popp-kaart uit 1836 was te zien dat de kern van Westkapelle bestond uit een lange straat met veel bewoning. Westkapelle was in de Franse Tijd de hoofdplaats van het gelijknamige kanton. Danny Lannoy toonde een foto van het gebouw van de gendarmerie in 1844 en ook één van de oudste foto's van Westkapelle: de beestenmarkt in het dorp, gefotografeerd door Paul Parmentier. In Westkapelle was er het gesticht uit 1893 dat in 1988 werd gesloopt.

Het statige huis in typische cottagestijl in de Dorpstraat waar eerst dr. De Beir en daarna dr. Edmond Aernoudts hun praktijk hadden dateert van vóór de Eerste Wereldoorlog.

In Schapenbrugge was er een tolhuis, waar nu een vishandel is. De gemeenteschool van Westkapelle uit 1871 is gebouwd in dezelfde stijl als die van Ramskapelle. Een foto uit de jaren '50 van de twintigste eeuw toonde het kruispunt van de Dorpsstraat met de Sluisstraat met daarop drie trams. Omstreeks 1956 werd de tram in Westkapelle afgeschaft.

Het vroegere gemeentehuis was voordien de woning van de koster. In 1898 werd het als gemeentehuis ingericht.

De kerk van Westkapelle staat op de kaart van Popp afgebeeld zonder torenspits, die in de 17de eeuw vernield werd door een blikseminslag. Pas bij de restauratiewerken in 1908 kwam er terug een spits op de kerktoren. De toren was in de middeleeuwen een baken voor de schepen op het Zwin. In 2013 brandde de kerk af. Tijdens de recente restauratiewerken werden er bij het archeologisch onderzoek 13de-eeuwse funderingsmuren blootgelegd en ook skeletten ontdekt. Op een schilderij van de kerk gemaakt door Rodolphe Wytsman is ze te zien zonder torenspits.

Ook Fritz Westendorp schilderde de kerk met daarbij ook de hoeve Missiaen.

Vervolgens ging de lezing verder over Heist. Een schilderij van Willem Delsaux toont een overzicht van de oude kern van het vroegere Koudekercke, met de kerk en het kerkhof, gelegen langs de huidige Heistlaan. Uiterst rechts is de oude pastorie te zien die er nu nog altijd staat. Ook op een schilderij van Anna Boch staan het oude kerkje en de molen van Heist afgebeeld. De woonkern van Heist schoof meer oostwaarts op door de visserij. Reeds in de 17de eeuw werd over Heist gesproken. In 1866 werd de trein doorgetrokken tot in Heist. Voordien reed die van Brugge alleen maar naar Blankenberge. Ook de zeedijk werd uitgebreid en er kwamen grote hotels. Het Kursaal werd gebouwd in 1867 en in 1898 verder uitgebreid. In 1944 werd het Kursaal vernield door de Duitse bezetter. Danny Lannoy toonde belle-époque gebouwen die aan de oostzijde van het vroegere Stationsplein (huidige Heldenplein) stonden.

De nieuwe kerk, in neogotische stijl, werd gebouwd in 1871 en in 1875 ingewijd. In 1992 werd er een nieuwe torenspits opgezet, nadat de vorige vernield werd door een storm. Het huidige De Bolle was vroeger de marktplaats. Tussendoor noemde het ook nog het Canadezenplein. In de Sint-Jozefstraat stonden herenhuizen met neoclassicistische gevels uit 1901-1902. Eén ervan werd keurig gerestaureerd. Het huidige Visserskapelletje werd opgericht in 1892. Het initiatief voor een eerste kapel in de duinen kwam van reder Bassens.

Heist werd opgezocht door kunstschilders. Dé schilder van Heist was Jan Verhas. Hij schilderde o.a. een strandscène en de ezeltjes op het strand. Ook Félicien Rops schilderde het strand van Heist. Hij verbleef in het hotel van Charles Baervoets. Hij vergoedde zijn verblijf met schilderijtjes, omdat hij zijn kamer anders niet kon betalen. Eén van de eerste hotels op de dijk was Hotel du Phare. Eerst was het een houten constructie, Pavillon du Phare genoemd. De uitbreidingsplannen van het hotel zijn teruggevonden en worden nu bewaard in Museum Sincfala. Hotel Bristol uit 1927, met een art deco façade, werd gesloopt in 2006 en is nu een brasserie. Op de

dijk waren er gebouwen met belle-époquegevels in verschillende stijlen en versieringen. Specifiek voor de belle-etage woning was een ingebouwd terras, hoge plafonds en een half ondergrondse kelder met een lager plafond. Het toilet was meestal buiten.

Op het plein De Kinkhoorn stonden gebouwen met een art deco gevel uit het interbellum. De meeste van die gebouwen werden ontworpen door architect Robert Neyrinck. Het Square hotel op dit plein bouwde hij voor zichzelf. Hotel Atlanta was een modernistisch gebouw, ontworpen door architect Maurice Vermeersch uit Brugge. Het werd gesloopt in 1998. Nu blijft er van die gebouwen niet veel meer over.

Het “Kasteeltje” in de Kursaalstraat werd in 1919-1921 gebouwd naar een ontwerp van architect Robert Neiryck als privé-woning voor een aannemer van bouw- en waterwerken. Diens zoon was later oorlogsburgemeester van Heist. Na de oorlog werd het gebouw geconfisqueerd door de Belgische staat. In 1995 werd het beschermd als monument.

In de Polderstraat 16 was er vroeger een limonadefabriek. Het was een typisch gebouw ontworpen door architect Robert Neyrinck.

Het stadhuis van Heist werd in 1932 gebouwd in een modernistische stijl. Het is een kopie van het gemeentehuis van Hilversum uit 1928. Binnenkort wordt het gesloopt.

In Duinbergen lag een groot onontgonnen duinengebied dat eigendom was van de familie Serweytens de Merckx. Kleinzoon Donat Van Caillie richtte er een nieuwe badplaats in. Het kronkelige stratenpatroon was een ontwerp van de Duitse urbanist Joseph Stübben. Danny Lannoy toonde een foto van het tramstation in 1902.

De kapel in neogotische stijl in de Duinendreef werd in een eerste fase gebouwd in 1905 naar een ontwerp van de Brugse architect Jozef Viérin. In 1929 kwam er een belangrijke uitbreiding. De kapel werd gerestaureerd in 2011. In Duinbergen zijn er verschillende rijvilla's waarvan er een aantal mooi werden gerestaureerd. Op de zijgevel van het vroegere Hotel du Chalet in de duinen stond: Café

Laiterie. Het werd gebouwd in 1901 en stond ter hoogte van het huidige Stübbenpark. Dit gebouw bestaat nu niet meer.

De dubbelvilla "La Nuova - La Bella" in de Duinbergenlaan werd in 1913 ontworpen door Paul Cauchie. Ze bevat veel sgraffiti in art nouveau. Eén van de beide villa's bestaat nu nog.

In de Duinendreef stonden verschillende villa's in verschillende stijlen. Enkele villa's in Duinbergen werden tijdens de Tweede Wereldoorlog afgebroken door de Duitse bezetter, o.a. op de plaats rechtover de huidige apotheek. Het is niet geweten waarom dit gebeurde.

Het vroegere hotel en restaurant Helios werd gebouwd in 1902. Dit gebouw werd gerestaureerd.

De oudst bekende vermelding van Knokke dateert uit 1227 met een Sint-Catharinakapel. In 1253 werd de parochie Sint-Catharine-ten-Cnocke opgericht. In 1632 werd de kerk herbouwd. Het romaanse torentje was oorspronkelijk witgekalkt. Het kerkje had twee beuken. In 1852 werd ze uitgebreid met twee zijbeuken en in 1905 werd een nieuwe kruisbeuk en sacristie gebouwd. Na de tweede

wereldoorlog was de kerk te klein geworden en ook beschadigd. Het dak moest gestut worden. In 1958 kwam er een nieuwe kerk. Het oude torentje, dat geklasseerd en beschermd is, bleef behouden.

De Kerkstraat was oorspronkelijk een zanderige weg. Er waren toen nog geen riolen. Het was wel aantrekkelijk voor de vele schilders die het op doek vereeuwigden. De Kerkstraat is later onteigend en de Koningslaan en de Parmentierlaan kwamen in de plaats. Op de hoek van de toenmalige Dorpsstraat en de Smedenstraat stond Hotel du Cygne, één van de eerste dorps-hotels van Knokke. Hotel de Bruges bevond zich ook in de Dorpsstraat en werd uitgebreid langs de Lippenslaan. Isala Van Diest (Leuven, 1842 – Knokke, 1916), de eerste vrouwelijke dokter in België, heeft in de Smedenstraat gewoond. In de Smedenstraat was ook de pastorie gevestigd.

In Hotel de La Couronne in de Dorpsstraat werden tijdens de Eerste Wereldoorlog Russische krijgsgevangenen ondergebracht. Later werd dit gebouw opgekocht door de gemeente en deed het

dienst als vakschool. Daarna werd het de muziekschool. De huidige De Judestraat noemde vroeger de Papenpolderdijk.

De "Kolonie" aan het Verweeplein was vroeger een klooster en school van nonnen uit Dijon. Nu is het de school MAKZ. Na de Eerste Wereldoorlog en tot de Tweede Wereldoorlog was het een "kolonie" van het Nationaal Werk voor Kinderwelzijn voor kinderen met gezondheidsproblemen die er in de zomermaanden verbleven. Tijdens de Tweede Wereldoorlog diende het als noodhospitaal waar dr. Mattelaer in de kelder operaties en amputaties uitvoerde.

Op de oude Graaf Jansdijk werd in de 17de eeuw de Kalfmolen gebouwd. In de Kalfstraat stonden de herberg "Het Kalf" die tot 1871 gebruikt werd als gemeentehuis en de gemeenteschool. Kunstenaar Floris Jaspers kwam in de jaren 1920 wonen in een villa aan de Graaf Jansdijk.

Op de Oosthoek was er de molen van Moeder Siska (er was een eerste en een tweede molen). Eerst maakte Moeder Siska boterhammen met hesp voor de toeristen en later bakte ze haar wafels. Op het Oosthoekplein staat de oudste boom van Knokke,

een plataan. In de Hazegrasstraat was er vroeger een kaas- en boterfabriek.

Een volgend deel van de lezing ging over de Lippenslaan. Aan de overkant van het huidige Verweeplein stond een villa van architect Leon Stynen. Dit was ooit nog Café du Midi. Het gemeentehuis werd in 1913 ingehuldigd met grote feestelijkheden en het oplaten van een luchtballon. De provinciegouverneur was aanwezig en er was een banket.

Het eerste postgebouw in de Lippenslaan was modernistisch van stijl. Dit gebouw staat er nu nog altijd.

De huidige beenhouwerij De Knock heeft een belle-époquegevel. In de buurt heeft men bij een nieuwbouw de art deco gevel laten staan (boven de huidige Swarovski winkel).

Danny Lannoy toonde nog foto's van de oude vuurtoren van Knokke, waarvan er nu een replica staat op de zeedijk ter hoogte van het Lichttorenplein, waarin de toeristische dienst zich bevindt. Het Grand Hotel op het Van Bunneplein werd in verschillende fasen uitgebouwd.

In de Dumortierlaan is er de kerk uit 1935, gebouwd naar een ontwerp van architect Viérin, en het Zwart Huis, een modernistisch gebouw ontworpen door Huib Hoste voor dokter De Beir.

Waar nu cultureel centrum Scharpoord staat, bevond zich vroeger de door de Duitsers tijdens de Eerste Wereldoorlog gebouwde Wilhelm II batterij. Aan het Zegemeer was er de Pavillon du Lac, nu Hotel La Réserve. Het casino op de dijk werd ontworpen door architect Leon Stijnen in modernistische stijl.

Het laatste deel van de lezing ging over Het Zoute. In de Sparrendreef bevond zich vroeger het winkeltje van de gezusters Waeghe. Het eerste clubhuis van de golf dateerde uit 1909. Het waren Engelsen, vooral soldaten (o.a. veteranen uit de Boerenoorlog), die hier golf kwamen spelen.

Algemeen voor Het Zoute is de cottigestijl. Het voormalige Golfhotel in de Elizabetlaan, rechtover de Fochlaan, werd gerestaureerd. Enkele villa's uit de jaren '20 bestaan nu nog steeds. Het Memlinc Hotel werd gebouwd in 1923 en kende nadien nog verschillende uitbreidingen.

Marie Siska, langs de Zoutelaan, bestaat ondertussen 100 jaar.

De Welseweg is één van de mooiste straatjes.

In het Binnenhof, met de poort aan de Lammekenslaan, stond oorspronkelijk een beeldje van Geo Verbanck, dat verdwenen is gedurende de Tweede Wereldoorlog. Een villa in het Pools Pad van de hand van architect Leon Stynen bestaat nog steeds in zijn oorspronkelijke toestand.

Danny Lannoy gaf de aanwezigen met zijn uitgebreid geïllustreerde lezing een mooi overzicht van de rijke geschiedenis, het verdwenen bouwkundig erfgoed en het nog bestaande patrimonium van Knokke-Heist.

Veel meer hierover staat in het boek "Knokke-Heist. Decor van het verleden - Décor d'Antan - Decor of the past", Danny Lannoy en Frie Devinck, 2019; 320 blz., uitgegeven bij vzw De Distel,

ISBN: 9789081625531 (zie Sint-Guthago Tijdingen 507, november 2019, p. 11). Het boek is o.a. verkrijgbaar bij Standaard Boekhandel, Lippenslaan 86, Knokke-Heist.

Daarna werd er naar goede gewoonte weer een drankje aangeboden door Museum Sincfala.

Marc De Meester
Foto's: Etienne Decaluwé

Nieuwe publicatie

1349. Hoe de Zwarte Dood Vlaanderen en Europa veranderde

Auteur: Joren Vermeersch

In 1349 werden Brugge en heel Vlaanderen getroffen door een catastrofe die een derde van de Europese bevolking meenam in het graf: de Zwarte Dood. De pest was wellicht een van de grootste rampen uit onze geschiedenis. Meedogenloos sloeg de ziekte toe: rijk noch arm werd gespaard.

De pest in het jaar 1349 bracht een demografische shock teweeg en zorgde voor de grootste terugval van de bevolking in eeuwen. Een exacte inschatting is onmogelijk te maken, maar de bronnen zijn veelzeggend: in Brugge was er een massale sterfte, die wellicht opliep tot een derde van de bevolking, zo'n 12.000 mensen. Dat had een enorme psychologische impact op de bevolking: er was paniek, mensen vluchtten weg, er waren plunderingen en verkrachtingen.

Tot voor kort dachten historici dat de pest in onze contreien minder hard toeslag dan elders in Europa. In te weinig bronnen zijn er

expliciete verwijzingen naar de Zwarte Dood. Net de opvallende afwezigheid van belangrijke bronnen is een duidelijk teken aan de wand. Zo is er uitzonderlijk geen stadsrekening in Brugge voor het jaar 1349. Normaal gezien werd die op het einde van het jaar met veel klaroengeschal vanop het balkon van de stadshallen luidop gepresenteerd. Dat jaar niet, wat wijst op de grote chaos.

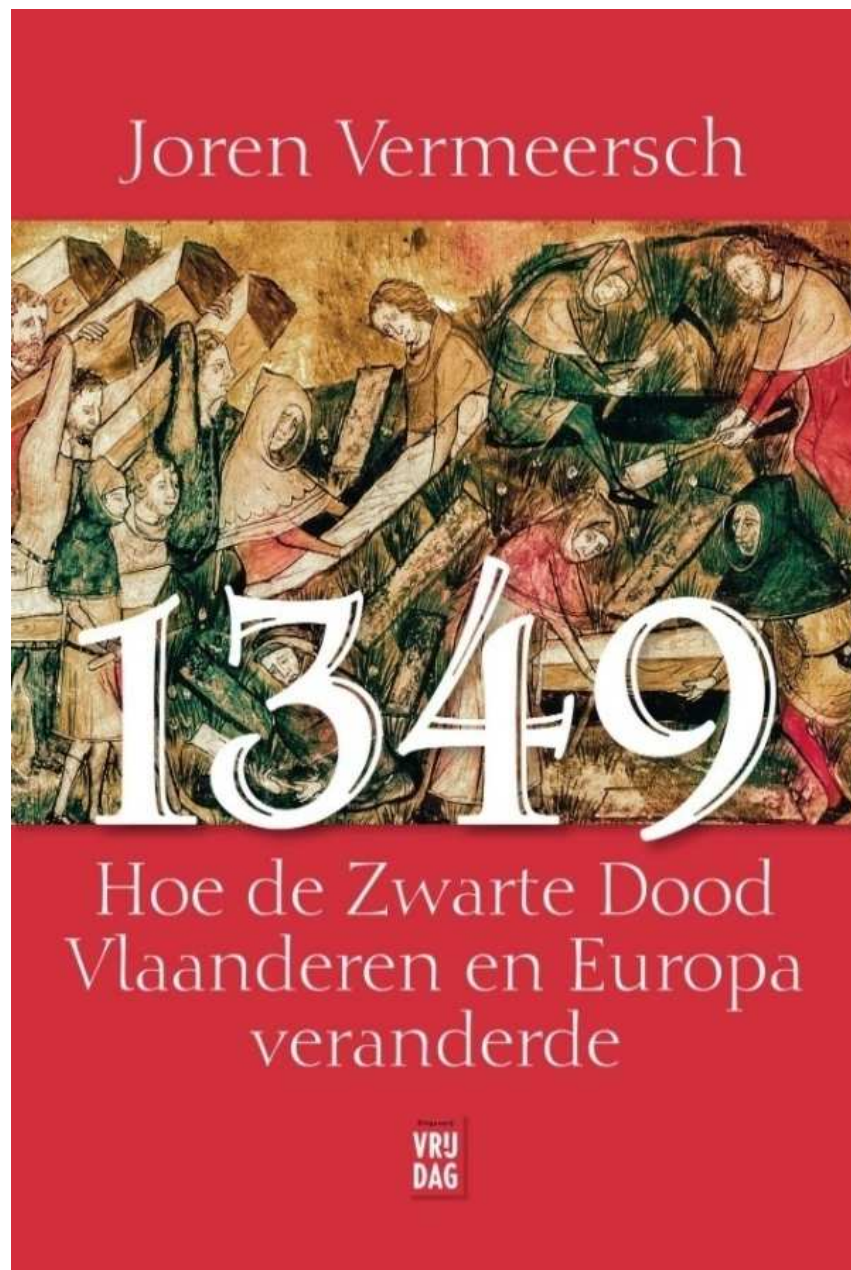
Brugse archieven bevatten een schat aan informatie. Zo beval graaf Lodewijk van Male in een oorkonde van augustus 1349 om massagraven aan te leggen buiten de muren. De toestand was zo penibel dat er tegen oktober 1349 onvoldoende priesters overbleven om de vrijgekomen parochies te kunnen opvullen.

In Brussel werden de Joden als zondebokken voor de pest aangewezen en door het woedende volk levend verbrand. Gelukkig vond de auteur geen sporen van zo'n monsterachtigheden terug in de Brugse archieven. Maar het is een feit dat door de pest veel mensen zich beestachtig gedroegen. Tegelijkertijd zorgde dit crisismoment voor daden van zelfopoffering: alle broeders en zusters van de Brugse hospitalen Ter Potterie en Sint-Jan zijn bezweken aan de pest. Hun plaats werd meteen ingenomen door nieuwe vrijwilligers, goed wetende dat ook voor hen onvermijdelijk de dood wachtte.

Joren Vermeersch boog zich ook over de economische impact en de politieke reacties op 1349. Lange tijd heeft men gedacht dat na de Zwarte Dood de gouden eeuw van de arbeider aanbrak, omdat er krapte was op de arbeidsmarkt. Maar wat men daarbij vergat, is dat er een enorme inflatiegolf aanbrak, die de prijzen overal deed verdubbelen tot verdriedubbelen, zo ook in Brugge. En wie was het grote slachtoffer: de gewone man. Voor hen brak een tijd van bittere armoede aan.

De Brugse historicus Joren Vermeersch herwerkte zijn bekroonde masterproef (hij won in 2015 de André Schaepdrijverprijs van de UGent voor zijn studie over de Zwarte Dood) tot een boek over deze grote ramp in onze geschiedenis.

Joren Vermeersch is master in de Rechten met post-masters Internationaal en Europees Recht (UGent, Coimbra, Wroclaw) en master in de Geschiedenis (UGent).

Het boek is uitgegeven bij Uitgeverij Vrijdag en telt 248 bladzijden.
ISBN: 9789460018268

Bron: Brugsch Handelsblad, 13 december 2019 en Uitgeverij Vrijdag, <https://www.uitgeverijvrijdag.be/catalogoog/non-fictie/1349-hoe-de-zwarte-dood-vlaanderen-en-europa-veranderde>

*Westkapelle: panorama met de kerk, huizen en koeien; 1924
prentbriefkaart; uitgever: Missiaen-Stevens, Westkapelle; vervaardiger:
PhoB - © Museum Sincfala*

www.guthago.net